

Ocena poziomu bioasekuracji w praktyce

Na przestrzeni ostatnich kilku lat obserwujemy znaczny wzrost zainteresowania audytem bioasekuracji, co w świetle rozprzestrzeniającego się w świecie ASF jest sprawą oczywiście zrozumiałą.

Karolina Krasicka-Maciorowska
Bjarne Vest

W początkowej fazie, kiedy choroba przechodzi kolejne granice, największy strach pada na właścicieli stad trzody chlewnej, i to oni w głównej mierze są zleceniodawcami takich badań. W kolejnej fazie, kiedy okazuje się, że dany region, czy państwo musi dalej funkcjonować z chorobą czychającą w sąsiedztwie, zgłaszają się do nas instytucje, które opierają swoją działalność na zaufaniu: do kontrahentów – jak to się ma w sektorze zintegrowanym pionowo, do dostawców – w przypadku firm paszowych, hodowlanych, transportowych czy serwisowych. *Niejednokrotnie również jest tak, że wymóg poddania się audytowi dyktują klienci końcowi, czyli konsumenci wieprzowiny.* Kolejną fazą

jest wymóg prawny, który obliguje do oceny poziomu bioasekuracji gospodarstw, jak to się ma np. w Irlandii, Belgii, Włoszech czy nawet w Polsce. Do tego dochodzą instytucje finansowe, które wymagają niezależnego badania poziomu zabezpieczeń przed udzieleniem finansowania, oraz firmy ubezpieczeniowe do kalkulacji odpowiedniej wysokości składki/sumy ubezpieczenia, czy w przypadku czarnego scenariusza wypłaty odszkodowań.

Audyt w praktyce

To jak wygląda badanie poziomu bioasekuracji różni się w zależności od kraju czy regionu świata. Jak wiemy, zupełnie inne realia mamy w UE, a zupełnie inne w Chinach czy Ameryce Południowej. Znaczne różnice wynikają również z poziomu zaawansowania produkcji – inaczej kierowane są gospodarstwa wielkotowarowe, inaczej rolnicy indywidualni. Bywają też regiony, jak np. Dania, gdzie ogólna ocena bioasekuracji gospodarstw jest na

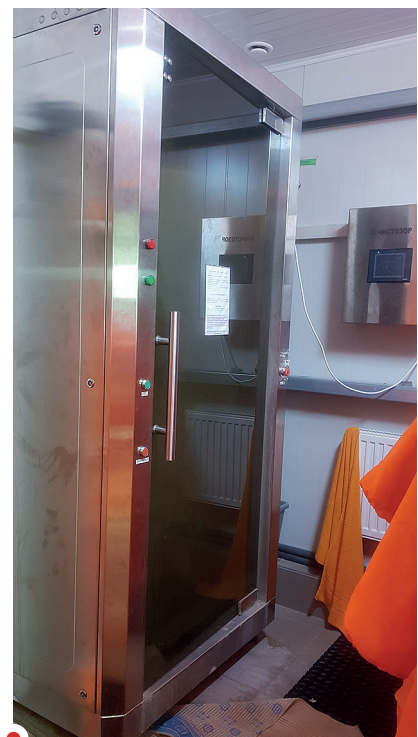
Różne poziomy zabezpieczeń – prysznic przed wejściem do gospodarstwa

Fot. 1. Paragwaj, 2018

Fot. 2. Polska, 2020

Fot. 3. Automatyczna kabina prysznicowa z systemem zamykania drzwi, Rosja 2019

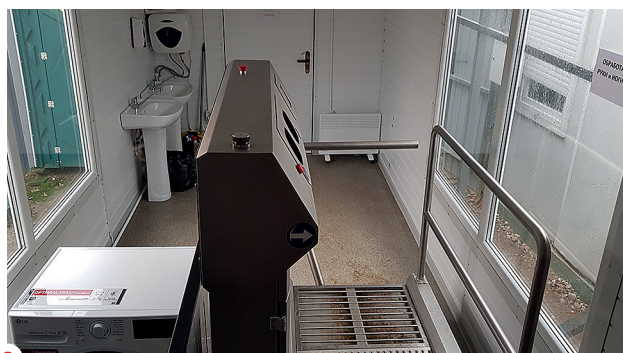
Porównanie procedury dezynfekcji rąk

Fot. 5. Dozownik z płynem dezynfekcyjnym przy wejściu do gospodarstwa, Polska 2020

Fot. 4. Dezynfekcja rąk w płynie dezynfekcyjnym 1 minuta ze stoperem, Chiny 2019

Fot. 6. Automatyczna brama do dezynfekcji rąk, Rosja 2019

relatywnie niskim poziomie, natomiast kontrola i wszelkie zabiegi prewencyjne przerucone są na granicę oraz wysoką bioasekurację w miejscach obsługujących branżę typu mieszalnie paszy, firmy transportowe, firmy hodowlane i ubojnie oraz zakłady mięsne

Zasadniczą kwestią jest też to, kto zleca audyt. Wiadomo, że inne kryteria będzie brał pod uwagę właściciel świń, któremu bardziej zależy na planie minimalizacji ryzyka niż na ocenie, natomiast w przypadku banków, czy władz krajowych najważniejszy jest wynik oceny, a następnie wdrożenie działań naprawczych, czy zakwalifikowanie gospodarstwa do odpowiedniej kategorii, jak to jest np. w Rosji, gdzie obowiązuje zasada kompartmentyzacji.

Przygotowanie

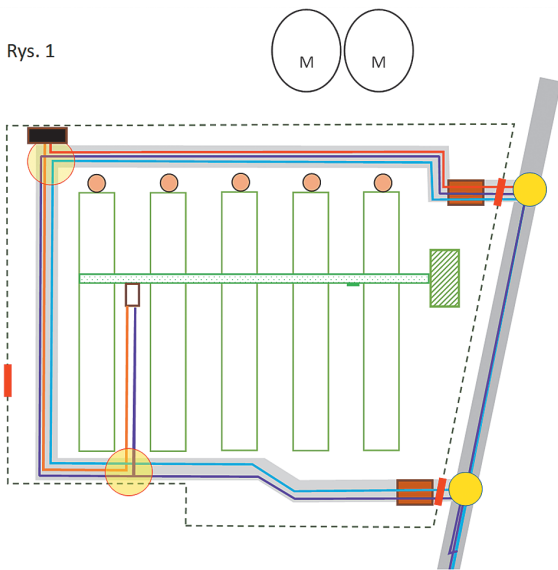
Każdy audyt wymaga przygotowań. Przed przyjazdem do gospodarstwa czy innego badanego obiektu, np. mieszalni paszy czy ubojni weryfikowane jest położenie geograficzne, oddalenie od dróg publicznych, lasów, rzek czy innych gospodarstw

utrzymujących świnie. Kolejnym krokiem jest przygotowanie mapy bioasekuracyjnej, na której w trakcie audytu zaznaczane są wszystkie niezbędne elementy, typu droga dostawy paszy, bramy wjazdowe, droga wywozu padliny itd.

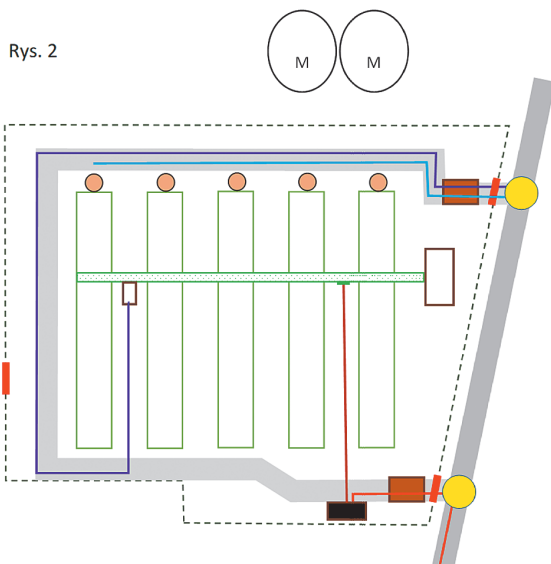
Wizyta na miejscu

Wizyta audytora w badanym obiekcie jest nieodzowna. Po pierwsze służy obiektywnej ocenie sytuacji, po drugie omawiane są najważniejsze punkty mające wpływ na bezpieczeństwo biologiczne danej jednostki. Długość trwania wizyty jest oczywiście uzależniona od wielkości i złożoności obiektu, średnio trwa od 3 do 6 godzin. Kolejno przechodzi się przez wszystkie etapy produkcji, weryfikuje się procedury operacyjne gospodarstwa, następnie ocenia kondycję budynków, ogrodzeń i sprzętów oraz budynków towarzyszących. Audytor zawsze porusza się po obiekcie w towarzystwie osoby wyznaczonej z gospodarstwa. Pozwala to na zrozumienie obowiązujących zasad oraz pomaga wypracować pierwsze propozycje rozwiązań.

Rys. 1. Mapa bioasekuracyjna – sytuacja zastana – kontener z padliną w strefie fermy

Rys. 2. Mapa bioasekuracyjna – Po konsultacji – kontener z padliną przesunięty na granicę działki, wyeliminowane krzyżowanie się dróg czystych i brudnych

- Kontener z padliną
- Droga transportu zwierząt
- Droga transportu paszy
- Transport wewnętrzny padliny
- Zewnętrzny odbiór padliny
- Budynki inwentarskie
- Łączniki fermowe
- Droga publiczna
- Droga wewnętrzna
- Silosy na paszę
- Kontenery na gnojowicę
- Śluza/socjal dla pracowników
- Punkt krzyżowania się dróg czystych i brudnych
- Brama wjazdowa
- Mata dezynfekcyjna
- Ogrodzenie
- Punkt krytyczny
- Drzwi

Fot. 7. Szkolenie kalibracyjne audytorów, Gandawa 2020

Opinia nie wystarczy

Przypomnijmy, co oceniamy: z definicji bioasekuracja to połączenie wszystkich środków podjętych w celu zmniejszenia ryzyka wprowadzania i rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych na poziomie gospodarstwa, regionu, kraju czy nawet świata. Innymi słowy, mamy do czynienia z pojęciem bardzo mało precyzyjnym oraz niewymiernym. Powoduje to, że ocena bioasekuracji narażona jest na bardzo duże wahania w zależności od wybranych kryteriów i oceny/opinii własnej audytora.

Mędrca szkiełko i oko

W celu minimalizacji wpływu wyżej wymienionych czynników postępujemy ściśle ustalonymi kryteriami oraz kwestionariuszem. Niezbędne jest użycie narzędzia. Głównym narzędziem, którym postępujemy się, dokonując oceny danego obiektu, jest opracowana na Uniwersytecie w Gandawie pod kierownictwem Prof. Jeroen Dewulf aplikacja Biocheck. Jest to kwestionariusz składający się z około 100 pytań dotyczących zasad i procedur wykonywanych w gospodarstwie. Biocheck ocenia poziom bioasekuracji, ale również pozwala na porównanie poziomu zabezpieczeń ze średnią krajową i globalną w poszczególnych parametrach. Jest to ogólnie dostępny program online, opracowany dla świń, bydła i drobiu, niemniej, jak pokazuje doświadczenie

Fot. 8, 9. Kwarantanna przed wejściem na fermę w Chinach – specjalny ośrodek (izolacja bez kontaktu ze światem zewnętrznym, gdzie pracownicy przechodzą 3-dniową kwarantannę połączoną z wielokrotną kąpielą, dezynfekcją ozonem, obciążeniem i inspekcją paznokci. Kolory ubrań oznaczają poziom zaawansowania kwarantanny niebieski – dzień 1, żółty – dzień 2

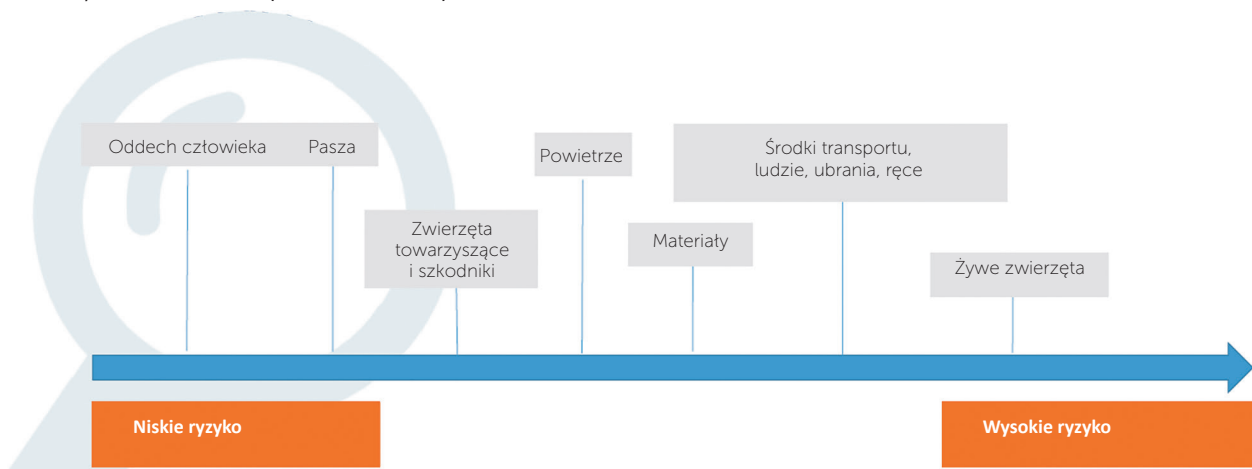
Fot. 10, 11. Dwa typy warchlakarni, Rumunia 2020

z 2017 roku, przeprowadzone w Danii na grupie około 130 gospodarstw samodzielne badania skutkowały zawyżeniem oceny w 89% w porównaniu do oceny audytorów niezależnych po przebyciu szkoleniu (kalibracji). Ocena wykonywana samodzielnie może być przeprowadzona w ramach samokształcenia, jednak dla podmiotów wymagających potwierdzenia poziomu bioasekuracji typu: banki, służby weterynaryjne, towarzystwa ubezpieczeniowe itd. musi być oceną dokonaną przez niezależną

jednostkę audytującą, tzw. trzecią stronę. W chwili obecnej program posiada ponad 9500 ocenionych gospodarstw utrzymujących trzodę chlewną. Poniżej przedstawiony jest przykładowy raport uzyskany z Biocheck.

Biocheck ocenia bioasekurację zewnętrzną, czyli region i zabezpieczenia przed wniknięciem patogenów do gospodarstwa, oraz bioasekurację wewnętrzną uwzględniającą zasady zarządzania fermą oraz możliwości rozprzestrzeniania się patogenu

Rys. 3. Nie wszystkie drogi transmisji są tak samo ważne, za „Biosecurity in animal production and veterinary medicine” J. Dewulf, F. Van Immerseel (za Boklund 2008)

Nr.	Opis	Ocena %	Średnia Świat %
Bioasekuracja zewnętrzna			
A 1.	Zakup zwierząt i nasienia	96	89
B 2.	Transport zwierząt, utylizacja gnojowicy i sztuć padłych	78	69
C 3.	Pasza, woda i dostawy towarów	67	50
D 4.	Personel i Goście	88	69
E 5.	Program ochrony przed szkodnikami	60	67
F 6.	Środowisko i region	80	65
Podsuma bioasekuracja zewnętrzna		81	70
Bioasekuracja wewnętrzna			
A 7.	Zarządzanie w czasie choroby	100	66
B 8.	Wyproszenia i okres laktacji	29	55
C 9.	Warchlakarnia	50	65
D 10.	Tucz	N/A	67
E 11.	Poruszanie się między sekcjami, narzędzia	43	48
F 12.	Mycie i dezynfekcja	68	59
Podsuma bioasekuracja wewnętrzna		54	58
Bioasekuracja zewnętrzna i wewnętrzna			
Total		68	64

po wnikięciu do obiektu. Aby ocena była wiarygodna, niezbędna jest czasowa kalibracja „oczu”, które takiej oceny dokonują. Jest to możliwe między innymi dzięki programowi szkoleń i tzw. wizyt kalibrujących, gdzie w większym gronie audytorów dyskutuje się o interpretacji konkretnego punktu.

Jest to bardzo dobre narzędzie, po pierwsze dlatego, że daje nam obiektywny obraz poziomu bioasekuracji naszego gospodarstwa w porównaniu do innych na poziomie kraju i świata. Po drugie, jest to doskonała platforma do rozpoczęcia dyskusji na wiele tematów ważących o bezpieczeństwie danej fermi.

Plan minimalizacji ryzyka

Ogólnie rzecz biorąc, posiadając wymierny wynik oceny możemy być usatysfakcjonowani, niemniej nierzadko jest tak, że audyt bioasekuracji zleca się nie w celu oceny, ale poprawy bezpieczeństwa danego obiektu i wtedy skupiamy się na stworzeniu kompleksowego programu bioasekuracji dla danego gospodarstwa/obiektu/kompleksu czy regionu. Nasze zalecenia opieramy przede wszystkim na doświadczeniu i wiedzy oraz na rozwiązaniach, które obserwujemy w różnych miejscach świata. Z naszej praktyki wynika, że najważniejsze jest, aby program bioasekuracji czy rekomendacje poaudytowe były „szyte

na miarę”, to znaczy, by w pierwszej kolejności ustalić priorytet działań, a potem ich zakres.

Nie wszędzie potrzebujemy rozwiązań z najwyższej półki, wiążących się z dużymi inwestycjami. Każdy poziom produkcji ma inną specyfikę i inaczej należy doradzać rolnikowi, który utrzymuje 80 świń, a inaczej podmiotom z dużą liczbą zwierząt, zatrudniających kilkadziesiąt osób do obsługi, wszystko zależy też od sytuacji epizootycznej i świadomości załogi obiektu. Na czym innym będziemy się skupiać doradzając w miejscach, gdzie ASF jest jedynie potencjalnym zagrożeniem, a inaczej rolnikowi, który operuje w czerwonej strefie w sąsiedztwie lasu, gdzie dziki podchodzą pod ogrodzenie.

Fot. 4-6 ukazują różne rodzaje rozwiązań na przykładzie dezynfekcji rąk. Oba sposoby są uzasadnione, ale w innych przypadkach, najważniejsze jest, że dają ten sam pożądany efekt.

Patrząc przez aspekt ASF, bioasekuracja wewnętrzna nie ma żadnego znaczenia, ze względu na konieczność eradykacji w krajach UE, niemniej należy pamiętać, że bioasekuracja to również sposób, w jaki radzimy sobie z chorobą po wyniknięciu do stada. Mamy choroby takie jak PRRS, APP, z którymi nierzadko musimy nauczyć się żyć. Jako ciekawostkę można podać, że w niektórych krajach podjęto już udane próby życia z ASF, np. w Chinach istnieje już procedura uwalniania stad

KOMPLEKSOWY AUDYT BIOASEKURACJI

BioPlan

➤ wnikliwa weryfikacja bezpieczeństwa biologicznego danego obiektu, opracowywana na podstawie analizy warunków lokalnych i rozwiązań organizacyjno-technologicznych podczas wizyty na miejscu

➤ ocena poziomu bioasekuracji na podstawie **biocheck** opracowanej przez Uniwersytet w Gandawie

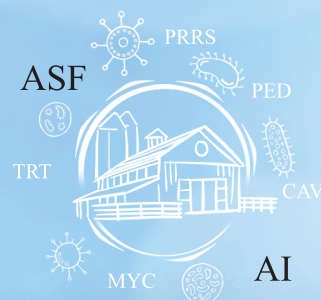

➤ plan minimalizacji ryzyka

➤ rekomendacje i propozycje rozwiązań "szyte na miarę"

➤ opracowanie procedur oraz kompleksowych protokołów bioasekuracji

BioPlan kierowany jest do gospodarstw indywidualnych, producentów zintegrowanych, stacji AI, firm hodowlanych, transportowych oraz mieszalni pasz, itp.

VestIn
Agro Consulting

info@vest-in.com

tel. +48 530 252 710

www.vest-in.com

Porównanie punktu przetadunku zwierząt

Fot. 12. Rampa, Węgry 2020

Fot. 13. Rampa, Polska 2018

Fot. 14. Rampa, Belgia 2020

od wirusa bez konieczności likwidacji całego stada, ale to już zagadnienie na inny artykuł.

Plan minimalizacji ryzyka opracowywany jest więc indywidualnie dla każdego podmiotu, często zawiera on również opracowanie procedur operacyjnych w formie pisemnej oraz szkoleń dla personelu. Następnym krokiem jest wdrożenie nowych zasad w życie i kolejna ocena weryfikująca po jakimś czasie, nie wcześniej jednak niż po pół roku i nie później niż przed upływem 12 miesięcy.

Co daje ocena bioasekuracji?

Przede wszystkim daje odpowiedź na pytanie gdzie jesteśmy i jak się klasujemy na tle innych podmiotów. Poziom bioasekuracji na świecie jest różny, często mało zbadany. Niejednokrotnie na obszarze jednego kraju poziomy mogą być znacząco różne. Ocena poziomu zabezpieczeń podobną metodyką daje więc obraz gdzie jesteśmy i nad czym musimy pracować przede wszystkim.

Ocena jest jedna, ale każdy z interesantów otrzymuje inną korzyść. Ogólnie rzecz biorąc, badanie poziomu bioasekuracji pozwala na:

- niezależne potwierdzenie poziomu zabezpieczenia biologicznego – bardzo ważne z punktu widzenia organów państwowych czy instytucji finansowo-ubezpieczeniowych, ale także firm obsługujących sektor trzodowy, jak mieszalnie pasz, firmy hodowlane, ubojnie czy firmy transportowe,
- ocenę i kontrolę ryzyka – również przy inwestycjach planowanych lub w trakcie realizacji,
- potwierdzenie jakości produkcji dla umów B2C, sieci handlowych czy na końcu konsumentów docelowych,
- ustawienie priorytetów działania – ograniczanie ryzyka krok po kroku w odpowiedniej kolejności. Czasem każdy z nas potrzebuje jasnego planu działania, zarysowanego krok po kroku,
- ujednoczenie standardów – ważne dla dużych jednostek i podmiotów zintegrowanych pionowo. Ogólnie wiadomo, że jesteśmy tak silni, jak nasze najstarsze ogniwo. Nierzadko w takich systemach poszczególne elementy w łańcuchu są ze sobą mocno powiązane i wnikięcie choroby w jednym z miejsc powoduje bardzo szybki transfer choroby do innych,
- opracowanie kompleksowych protokołów bioasekuracyjnych, w tym procedur i planów działania kryzysowego – ważne na poziomie regionów i wyżej,
- wprowadzenie zmian trudnych do przeforsowania – często budzących kontrowersje wśród załogi czy wiążących się z inwestycją, które spotykają się często z brakiem możliwości ich realizacji,
- nadzorowanie wdrażania i nowych wymogów – ważne dla organów nadzorujących, ale także dla rolników, którzy chcą niezależnego potwierdzenia i zabezpieczenia się na wypadek potrzeby ubiegania się o odszkodowanie,
- implementację najlepszych rozwiązań (know how).

Na koniec najważniejsze – audyt bioasekuracji w znacznym stopniu podnosi świadomość zarówno osób zarządzających, jak i załogi poszczególnych obiektów. Często obserwujemy, iż bioasekuracja kojarzy się z czymś skomplikowanym, utrudniającym życie, a do tego trudno jest zmienić cokolwiek, gdyż ludzie są przyzwyczajeni do nawyków, które już wcześniej wypracowali. Punktem wyjścia jest świadomość i rozmowa, a także zaproponowanie takich rozwiązań, które będą stosunkowo łatwe do wdrożenia, jak i utrzymania. Często obserwujemy organizacje, gdzie zasady bioasekuracji są tak wyśrubowane, że pracownicy zwyczajnie nie są w stanie ich wypełnić, lub tak komplikują życie, iż nie są respektowane celowo. Czyńmy bioasekurację wystarczająco dobrą, dobrze zorganizowaną i zrozumiałą, a z pewnością poprawimy bezpieczeństwo swoje, sąsiadów i kontrahentów. Pamiętajmy, że w tej grze z reguły podejście człowieka jest najważniejsze i to ono potencjalnie stanowi największe zabezpieczenie, jak i niebezpieczeństwo zarazem. ●